



Commissie voor de
milieueffectrapportage

Verruiming vaargeul Eemshaven – Noordzee

Toetsingsadvies over het geactualiseerde milieueffectrapport
en de aanvulling daarop

24 juli 2014 / rapportnummer 1826-250



1. Oordeel over het milieueffectrapport (MER)

De Minister van Infrastructuur en Milieu (IenM) heeft het voornemen de vaargeul Eemshaven – Noordzee te verruimen. De vaargeul moet worden aangepast voor het gebruik van schepen van het type Panamax met een maximale diepgang van 14 meter. Doel van deze aanpassing is het verbeteren van de bereikbaarheid van de Eemshaven. Om de verruiming van de vaargeul mogelijk te maken moet een Tracébesluit worden genomen.

Het project Vaargeulverruiming Eemshaven – Noordzee is in 2006 gestart. In 2007 heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage¹ (hierna ‘de Commissie’) een advies over richtlijnen voor het MER opgesteld en in 2009 is een toetsingsadvies over het MER uit 2009 uitgebracht (MER 2009). Vervolgens is de Tracéwetprocedure doorlopen. In augustus 2011 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State het Tracébesluit vernietigd. De Tracéwetprocedure wordt nu (2014) met een actualisatie van het MER uit 2009 deels opnieuw doorlopen.

In dit toetsingsadvies spreekt de Commissie voor de milieueffectrapportage zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER Verruiming Vaarweg Eemshaven–Noordzee (MER) en de aanvulling daarop.

De Commissie is van oordeel dat het MER, de Passende beoordeling en de aanvulling de essentiële informatie bevatten om een Tracébesluit te kunnen nemen, waarin het milieubelang volwaardig wordt meegewogen.

Bij toetsing van het MER en de Passende beoordeling signaleerde de Commissie dat ten aanzien van vier aspecten de essentiële milieu-informatie nog niet aanwezig was. De tekortkomingen hadden betrekking op:

- de kans op tweezijdige stranding van schepen
- volledigheid van de informatie over stikstofdepositie
- beoordeling van de effecten van stikstofdepositie
- conclusies ten aanzien van de gevolgen van de vertroebeling

De Commissie adviseerde het MER op deze punten aan te vullen. Rijkswaterstaat heeft dit advies opgevolgd en heeft op 20 juni 2014 een aanvulling opgeleverd. In de onderstaande tekst vat de Commissie de aanvulling samen en geeft ze haar oordeel hierover:

- Nautische veiligheid: de kans op een tweezijdige stranding van het maatgevende schip. Deze kans wordt berekend als ‘nihil’. De aanvulling geeft aan dat het risico voor veiligheid en milieu bij een tweezijdige stranding van een schip, groter dan maatgevend, verwaarloosbaar is. Bij toelating van schepen groter dan maatgevend moet een vergunning worden aangevraagd en zullen maatregelen worden getroffen om tweezijdige stranding te voorkomen.
 - *De Commissie is van mening dat de essentiële informatie voor de besluitvorming op dit punt nu aanwezig is.*

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens vindt u in bijlage 1 bij dit advies of op www.commissiemer.nl

- Volledigheid van de informatie over stikstofdepositie: in de aanvulling wordt de meest recente informatie over de achtergronddepositie van de mogelijk beïnvloede Natura 2000-gebieden gegeven. Dit is inclusief de eventueel benodigde 'duinenbijtelling'. De conclusies over het aantal mogelijk beïnvloede habitattypen is aangepast.
 - *De Commissie is van mening dat de essentiële informatie voor de besluitvorming op dit punt nu aanwezig is.*
- Stikstofdepositie: in de aanvulling wordt ingegaan op de specifieke omstandigheden en milieukeurmerken van de betrokken Natura 2000-gebieden. De conclusie dat toename van depositie niet leidt tot negatieve effecten wordt door Rijkswaterstaat onderbouwd met de uitvoering van de huidige, de geplande en het in beeld brengen van additionele beheermaatregelen (p. 26 aanvulling recent uitgevoerde beheermaatregelen en diverse nieuwe duinherstelprojecten) in de betrokken Natura 2000-gebieden.
 - *De Commissie is van mening dat de essentiële informatie voor de besluitvorming op dit punt nu aanwezig is. Ze acht uitvoering van de genoemde maatregelen, inclusief potentiële natuurmaatregelen (zoals genoemd in de memo van Arcadis van 8 mei 2014) alsmede de borging daarvan wel een voorwaarde om de zekerheid te geven dat de natuurlijke kenmerken van de betrokken Natura 2000-gebieden niet worden aangetast.*
- De onzekerheidsmarges van het hydromorfologisch model: op basis van gevoeligheids-simulaties wordt in de aanvulling de onzekerheid geschat op ongeveer 20-30%. Daarnaast is in de aanvulling onderbouwd dat de beschrijving van de verspreiding van baggerspecie als 'worst case' kan worden beschouwd en daarmee ook de effecten op de vertroebeling als 'worst case'. Op basis van deze onderbouwing wordt door Rijkswaterstaat de conclusie getrokken dat significante negatieve gevolgen voor het Natura 2000-gebied Waddenzee zijn uitgesloten:
 - *De Commissie is van mening dat de essentiële informatie voor de besluitvorming nu aanwezig is. De conclusie dat P3 geen gevolgen heeft voor de sternkolonies nabij Rottemerplaat acht ze echter onvoldoende onderbouwd. Om aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Waddenzee uit te sluiten acht ze aanvullende maatregelen (zoals in het MER beschreven voor locatie P1) noodzakelijk. Door in de meest kwetsbare periode voor de beschermde soorten geen slib op P3 te verspreiden kan aantasting van de natuurlijke kenmerken worden uitgesloten.*

Aandachtspunten

De Commissie benoemt hierna een aantal aspecten die geen betrekking hebben op tekortkomingen. Deze aspecten zijn van belang om het advies van de Commissie beter te begrijpen.

Informatie uit het MER 2009

Bij de toetsing van het MER heeft de Commissie in aanmerking genomen dat zij het MER 2009 eerder al positief heeft beoordeeld. De informatie uit dat MER heeft ook ten grondslag gelegen aan het nu voorliggende MER. In het MER (en bijlage E) is helder aangegeven op welke onderdelen het MER verschilt van het MER 2009. Het is positief dat niet alleen gekeken is naar het gewijzigde ontwerp, maar dat ook aandacht is besteed aan kanttekeningen die de Commissie in haar advies uit 2009 heeft gemaakt over de inzet van nieuwe inzichten en modellen voor de effectonderzoeken.

Toch plaatste de Commissie in eerste instantie kritische kanttekeningen bij het nieuwe MER. Deze kwamen voort uit nieuwe informatie uit het MER en voortschrijdend inzicht in onder andere de problematiek van de stikstofdepositie en recente jurisprudentie over dit onderwerp.

Ontwerp vaargeul

De Commissie acht de keuze voor een diepe hoofdgeul en twee passeerstroken voldoende onderbouwd. Dit geldt ook voor de varianten incidentele ligplaats, keerplaats bij de afslag Eemshaven en de bocht-oplossing bij Borkum. De keuze voor de keerplaats als voorkeursalternatief is op basis van praktische overwegingen logisch en vanuit milieueffecten goed onderbouwd.

De ingreep is goed gevisualiseerd en inzichtelijk gemaakt aan de hand van lengte en dwarsprofielen, hierdoor is duidelijk waar de hoeveelheden baggerspecie vandaan komen en op welke verspreidingslocaties ze via onderwatersuppleties worden gestort. Op basis van twee mogelijke uitvoeringsscenario's voor de aanleg van de vaargeul worden de mogelijke milieueffecten van het baggeren en verspreiden in beeld gebracht.

Eems-Dollard Estuarium

De Commissie constateert dat het systeem van het Eems-Dollard Estuarium de afgelopen decennia troebeler is geworden omdat het systeem geen slib meer importeert en vastlegt. Dit heeft negatieve consequenties voor de ecologie². In de toekomst zal de verspreiding van baggerspecie in het systeem toenemen, omdat verdieping van de vaargeul een toename van het onderhoud tot gevolg heeft. De Commissie adviseert de vertroebeling te monitoren. Mogelijk kan de vertroebeling afnemen door aanpassing van de verspreidingsstrategie van onderhoudsspecie.

Luchtkwaliteit

Tot slot constateert de Commissie dat de conclusie over luchtkwaliteit op Borkum niet kan worden gecontroleerd op basis van de informatie uit het MER. De Commissie acht de conclusies terecht en adviseert om deze bij de besluitvorming nader te onderbouwen

2. Toelichting op het oordeel

2.1 Scheepvaartveiligheid

MER

Het MER en de bijlage "Nautische veiligheid" (Marin 2013) geven een goed beeld van de scheepvaartveiligheid na de verruiming van de vaargeul Eemshaven - Noordzee. Het MER concludeert dat ten opzichte van het MER uit 2009 de kans op aanvaringen verder afneemt en zelfs kleiner is dan in de huidige situatie. De situatie is gunstiger dan eerder geschetst in het MER 2009, omdat in de huidige situatie geen LNG-carriers zullen gaan varen op de route. Het bijlagerapport van Marin (2013) besteedt veel aandacht aan de kwalitatieve beoordeling van de kans op een "tweezijdige stranding". Dit is de kans dat een Panamax bulkcarrier of

² De zienswijze van de Waddenvereniging gaat in op de negatieve consequenties voor ecologie. Deze zorgen worden ook door verschillende andere insprekers geuit.

tanker dwars vast raakt in de verdiepte middengeul (200 meter breed) ter plaatse van de gedeelten met een onderwaterberm op NAP -12 meter. In het MER wordt de kans op een tweezijdige stranding als verwaarloosbaar klein omschreven. De Commissie constateert dat deze kans en de daarmee samenhangende risico's niet zijn gekwantificeerd. Hoewel de kans op bijvoorbeeld een 'olieramp' klein is kunnen de gevolgen en daarmee de risico's voor het waddengebied zeer groot zijn.

De Commissie achtte het daarom van belang de kans op een tweezijdige stranding en de daarmee samenhangende gevolgen te kwantificeren. Op basis daarvan kunnen maatregelen worden beschreven waarmee een dergelijke situatie kan worden voorkomen, de kans daarop kan worden verkleind en de mogelijke gevolgen kunnen worden beperkt.

De Commissie adviseerde in een aanvulling op het MER de kans op een tweezijdige stranding uit te rekenen en aan te geven welke ongevalsscenario's daarvan het gevolg zouden kunnen zijn.

Aanvulling

In de aanvulling is aangegeven dat uit onderzoek van MARIN kan worden geconcludeerd dat de kans op een tweezijdige stranding van het maatgevende schip 'nihil' is. De Commissie merkt op dat ook Panamax bulkschepen worden toegelaten met een lengte groter dan die van het maatgevende schip (245m), tot ca 300m. Deze schepen hebben niet alleen bij Boei 30 kans op een tweezijdige stranding, maar ook bij Boei 9/10. Het advies van de Commissie was erop gericht deze kans te becijferen, ter completering van de kwantitatieve resultaten voor andersoortige ongevallen.

Op basis van een globale berekening acht de Commissie bovengenoemde kans kleiner dan die van een aanvaring tussen twee schepen. De Commissie concludeert derhalve dat de scheepvaartveiligheid niet substantieel wordt beïnvloed door de verdiepte geul op een breedte van 200 meter aan te leggen. De Commissie acht het wel van belang dat bij het verlenen van een vergunning aan bulkschepen die langer zijn en dieper steken dan het maatgevende schip aanvullende eisen worden opgelegd teneinde de kans op een tweezijdige stranding maximaal te reduceren.

De Commissie adviseert de informatie uit de aanvulling te betrekken bij de besluitvorming en aanvullende maatregelen vast te leggen in de vergunning bij toelating van schepen, waarvan de afmetingen groter zijn dan van het maatgevend schip.

2.2 Natuur

De beschrijving van effecten op de natuur is in het MER en de Passende beoordeling systematisch opgebouwd. Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van recente bronnen en gegevens. De effecten (onderwater)geluid, licht en silhouetwerking/beweging zijn navolgbaar en correct in beeld gebracht. Daarbij is ook uitvoerig ingegaan op de cumulatie. De Commissie beoordeelde deze effectbeschrijving positief, maar signaleerde tekortkomingen bij de beschrijving van de effecten op Natura 2000-gebieden. Daarnaast stelde de Commissie vast dat onvoldoende is ingegaan op de onzekerheden in het slibmodel, in de context van de sinds circa twee decennia al te hoge achtergrondconcentraties van slib in het Eems-Dollard Estuarium.

2.2.1 Effecten vermesting en verzuring

Duinenbijtelling

MER

In de Passende beoordeling wordt ingegaan op de maximale toename van stikstofdepositie in de gebruiksfase. Deze bedraagt 0,1–0,5 mol/ha/jaar en in cumulatie met overige bronnen 3,9 mol/ha/jaar. De Passende beoordeling vermeldt dat de achtergrond-depositiewaarde (ADW) in peiljaar 2012 hoger ligt dan de kritische depositiewaarde (KDW). Hierbij lijkt geen rekening te zijn gehouden met de duinenbijtelling³, waardoor de ADW hoger zou uitvallen. De in de Passende beoordeling genoemde waarden komen althans overeen met de landelijke depositiekaarten (GDN), waarbij vermeld is dat de duinenbijtelling nog niet is verwerkt. De duinenbijtelling heeft geen gevolgen voor de conclusies over gebieden waar de KDW al wordt overschreden maar mogelijk wel voor de gebieden waar de ADW zonder duinenbijtelling onder de KDW ligt. Mocht de bijtelling leiden tot een overschrijding van de KDW dan behoeft de conclusie bijstelling. Of dat aan de orde is kan de Commissie niet goed beoordelen.

De Commissie adviseerde in een aanvulling de duinenbijtelling te betrekken bij de Passende beoordeling, en aan te geven in welke gebieden sprake is van een overschrijding van de KDW als gevolg van een hogere ADW en toename als gevolg van het project, inclusief cumulatie.

Aanvulling

In de aanvulling is de meest actuele informatie over de achtergronddepositie gepresenteerd, waarbij de 'duinenbijtelling' is verwerkt. Op basis daarvan is de analyse van de mogelijk beïnvloede habitattypen binnen de Natura 2000-gebieden Waddenzee, Noordzeekustzone en Duinen Schiermonnikoog aangepast. Geconcludeerd wordt dat de depositie toeneemt in 14 (i.p.v. 11) habitattypen waar de kritische depositiewaarde al is overschreden.

Effecten toename depositie

MER

De Passende beoordeling concludeert dat is uitgesloten dat het project leidt tot verslechtering of significante verstoring van de instandhoudingsdoelen van habitattypen en leefgebieden van soorten ten gevolge van stikstofdepositie (pagina 151 van de Passende beoordeling). De Commissie kan deze conclusie niet onderschrijven. Op basis van de gegeven informatie kan niet worden uitgesloten dat een geringe (cumulatieve) toename van stikstofdepositie leidt tot aantasting van de natuurlijke kenmerken. De KDW-waarden worden immers overschreden en elke verdere toename – hoe gering ook – kan zonder verdere maatregelen het halen van de instandhoudingsdoelstellingen (waaronder tegengaan verzuiging) verder buiten bereik brengen.

De Commissie adviseerde in een aanvulling maatregelen in beeld te brengen waardoor per saldo geen toename van depositie plaatsvindt of als resultaat van extra beheer een verslechtering van habitats en/of leefgebieden van soorten kan worden voorkomen. Daarbij kan mogelijk aansluiting worden gezocht bij de op pag. 151 van de Passende beoordeling genoemde duinenherstelmaatregelen.

³ Notitie Duinenbijtelling in Natura 2000-gebieden in GDN, RIVM, 22 juni 2012. De duinenbijtelling is van toepassing nabij de kust en andere grote wateren.

Aanvulling

De aanvulling gaat in op de verschillende gebieden op Schiermonnikoog (deels Natura 2000-gebied Waddenzee, deels Natura 2000-gebied Duinen Schiermonnikoog) waar sprake is van overschrijding van kritische depositiewaarden. In deze gebieden is er kans op een significant effect. De gevolgen van de toename van stikstofdepositie door het voornemen worden daarom verder onderzocht door daar de specifieke omstandigheden en milieukeurmerken (ecosysteembenadering) bij te betrekken. In grote delen van deze gebieden zijn de omstandigheden voor de instandhouding van de duinhabitattypen gunstig. In de habitattypen in het centrale deel van het eiland is de kwaliteit niet op orde. De belangrijkste knelpunten zijn hier ontbreken van natuurlijke dynamiek, verdroging en de onnatuurlijk hoge depositie⁴. Op grond van herstelmaatregelen in het centrale duingebied van Schiermonnikoog en de gunstige kenmerken en milieuomstandigheden elders op het eiland wordt aantasting van de natuurlijke kenmerken uitgesloten.

In aanvulling op genoemde herstel- en beheermaatregelen worden in de aanvulling maatregelen genoemd waarin Rijkswaterstaat kan investeren, teneinde het duinecosysteem op een voldoende vitaal niveau te brengen.

De Commissie concludeert dat als gevolg van een (geringe) toename van de stikstofdepositie significant negatieve effecten op de habitattypen in het centrale duingebied van Schiermonnikoog niet zijn uit te sluiten. Door tijdige uitvoering van de beschreven herstel- en beheermaatregelen (dus de huidige, de geplande en de additionele maatregelen) kan aantasting van de natuurlijke kenmerken worden voorkomen en kan een bijdrage worden geleverd aan de verbeterdoelstellingen.

De Commissie acht de conclusies in het MER en de aanvulling dus alleen correct indien de voorgestelde maatregelen tijdig worden uitgevoerd en geborgd. Met het oog op de toenevende kennis van effecten van maatregelen op specifieke soorten in het voedselweb⁵ (ook relevant voor leefgebieden van relevante soorten) is het van belang de resultaten goed te blijven monitoren teneinde het beheer te kunnen bijstellen.

2.2.2 Effecten Baggerspecie op het Eems-Dollard estuarium

MER

Verspreiden baggerspecie

Het MER maakt inzichtelijk welke hoeveelheden en soorten baggerspecie vrijkomen bij de verruiming van de vaarweg en hoe dit materiaal wordt verspreid over de aangewezen verspreidingslocaties. Niet duidelijk is of er een kans bestaat dat (lokaal) kleilagen worden doorgraven en wat de gevolgen daarvan kunnen zijn. Gezien de geringe verdieping van 20 tot maximaal 50 centimeter op de locaties waar de kleilagen zich bevinden lijkt deze kans klein. Alternatieven voor nuttige toepassing, anders dan verspreiden, zijn op hoofdlijnen in kaart gebracht. Aan de hand van een afweging tussen de verschillende toepassingen wordt de voorkeur voor de in het MER beschreven verspreidingsstrategie onderbouwd. Het gaat hierbij

⁴ In de Passende beoordeling en de aanvulling wordt niet expliciet ingegaan op voor depositie gevoelige leefgebieden van soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden (o.a. velduilen, kiekendieven). De Commissie schat in dat de effectbeoordeling in de pas zal lopen met die van habitattypen zodat de conclusies bij een expliciete beoordeling van de leefgebieden van soorten niet wijzigen.

⁵ Zie voor Grijze duinen (H2130) o.a. Wouters & van Oosten.2013. Kink in de (voedsel)keten van duingraslanden? De Levende Natuur 114 (5): 232-237.

om een kwalitatieve afweging, waarbij de bestaande situatie als uitgangspunt wordt genomen. Het voorkeursalternatief (VKA) past binnen het beleid van de PKB Waddenzee, dat voorschrijft om baggerspecie niet uit de Waddenzee te onttrekken, maar in de Waddenzee te verspreiden. Echter ten aanzien hiervan wijst de Commissie op de thans reeds hoge achtergrondconcentraties van slib met de nadelige gevolgen voor de ecologische kwaliteit van het Eems-Dollard Estuarium.

Vertroebeling van het Eems-Dollard estuarium (autonoom)

Het MER en de bijlagenrapporten geven aan dat het Eems-Dollard estuarium (de getijderivier) troebeler is geworden en dat de concentraties zwevend stof de laatste decennia continue zijn toegenomen. Tot midden jaren '80 is dit gebied een sediment-importerend systeem geweest. Sinds die tijd vertoont het Eems-Dollard Estuarium afwisselend erosie en opslibbing.⁶ Aangezien door opslibbing geen klei/slib meer uit het water wordt weggevangen, verklaart dit wellicht de toegenomen troebelheid van het water in de periode 1980-1990 en het optreden van "fluid mud" zoals herkend in de jaren '90.⁷ Verschillende bronnen⁸ stellen dat de accumulatie van 'mud' in het systeem een zelfversterkend effect zou kunnen hebben.

Effecten verspreiden baggerspecie

De zienswijze van de Waddenvereniging gaat uitgebreid in op de verspreiding van de baggerspecie en de effecten op Natuur. De in deze zienswijze aangehaalde studies⁹ schetsen een beeld waarbij iedere bijdrage van slib aan het water zou kunnen bijdragen aan een kettingreactie waarbij de troebelheid verder toeneemt als ook de opslibbing stroomopwaarts en de primaire productie verder afneemt, met daarbij mogelijk een 'positieve' feedback. De Commissie merkt op dat gezien de hiervoor aangehaalde studies twijfel bestaat over de gevoeligheid van het hydromorfologisch model. Indien dit betekent dat vertroebeling langer aanhoudt dan voorspeld en mogelijk een zelfversterkend effect kan hebben, kunnen ook de effecten op habitattypen en/of zichtjagende vogels groter zijn. Gelet op de slechte ecologische staat van de Eems-Dollard kan bij twijfel over de gevoeligheid van het model aantasting van natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Waddenzee zeker niet worden uitgesloten. In dat geval moeten in het MER (mitigerende) maatregelen worden uitgewerkt.

De Commissie adviseerde in een aanvulling de onzekerheidsmarges van de gehanteerde hydromorfologische modellen uit te werken. En aan te geven van welke worst case situatie moet worden uitgegaan bij de verspreiding van baggerspecie en vertroebeling van het water (onderkant bandbreedte onzekerheden). Geef aan of op basis van deze uitkomsten negatieve gevolgen voor het Natura 2000-gebied kunnen worden uitgesloten. Indien dergelijke effecten niet kunnen worden uitgesloten, werk dan (mitigerende) maatregelen uit of geef aan hoe de ADC-toets succesvol kan worden doorlopen.

Aanvulling

In de aanvulling op het MER heeft Rijkswaterstaat toegelicht hoe bij de slibverspreidingsberekeningen in het MER het 'worst case' scenario is opgebouwd. Daarbij is onder meer uitgegaan

⁶ Zie rapport "De ecologische toestand van het Eems-Estuarium en mogelijkheden voor herstel. A&W rapport 1759. Programma Naar een Rijke Waddenzee/Altenburg & Wymenga, Leeuwarden / Veenwouden. D. Bos, e.a., 2012.

⁷ Zie pagina 20 van het rapport, zoals genoemd in de voorgaande voetnoot.

⁸ Artikelen van Winterterp et al. (2013a, b) en de Jonge et al. (2014).

⁹ Artikelen van Winterterp et al. (2013a, b) en de Jonge et al. (2014).

van een hoger baggervolume, door de vaarweg extra ruim in het model te schematiseren. 'Kleilig zand' is als 'klei' meegenomen, in werkelijkheid is er minder fijn slib aanwezig. En tot slot is uitgegaan van een verspreiding van al het fijne sediment in suspensie, terwijl in werkelijkheid een groot deel opgesloten zal blijven in het sediment dat op de bodem belandt.

In de aanvulling is een toelichting gegeven op de gevoeligheidsanalyses die door Deltares en Arcadis zijn uitgevoerd. Arcadis heeft gevoeligheidsberekeningen uitgevoerd met verschillende sedimenteigenschappen en verschillende transportformuleringen. Deltares heeft een berekening uitgevoerd met instellingen zoals deze zijn bepaald na kalibratie. De uitkomsten van beide gevoeligheidsanalyses zijn als bijlagen toegevoegd bij de aanvulling op het MER.¹⁰ Op basis van de gevoeligheidssimulaties wordt geschat dat de onzekerheid in de gemodelleerde gesuspendeerde baggerspecieconcentraties ongeveer 20–30% is.

Rijkswaterstaat concludeert dat het, op basis van de gehanteerde 'worst case' en de uitgevoerde gevoeligheidsanalyses, onwaarschijnlijk is dat effecten in werkelijkheid groter zijn dan de effecten zoals gemodelleerd in de hydromorfologische studie. Op basis van deze conclusie is er geen aanleiding de Passende beoordeling aan te passen en kunnen (in vergelijking met de huidige situatie) verdere significante negatieve gevolgen voor het Natura 2000-gebied worden uitgesloten.

De Commissie acht de beschrijving van de 'worst case' en de toelichting van de gevoeligheidsanalyses plausibel en ziet daarom ook geen aanleiding om de effectbeschrijving in de Passende beoordeling aan te passen.

MER

Effecten vertroebeling locatie P3

Op pag. 123–124 van de Passende beoordeling wordt ingegaan op de gevolgen van vertroebeling voor zichtjagende broedvogels. Gevolgen voor sterns worden uitgesloten omdat op P1 in de worstcase situatie in de periode 16 februari tot en met 31 oktober (inclusief het broedseizoen) geen specie wordt verspreid. Nabij P3 (op Rottumerplaat) broeden echter ook verschillende soorten sterns. Van een aantal soorten, waaronder de Visdief en Noordse Stern, bevinden de aantallen zich al onder de instandhoudingsdoelstelling. In de Passende beoordeling is niet duidelijk gemotiveerd waarom het storten van specie op P3 geen gevolgen heeft voor de voedselbeschikbaarheid van sterns, en daarmee voor de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone.¹¹

De Commissie merkt op dat deze opmerking zou kunnen vervallen indien ook op P3 in de gevoelige periode (zoals genoemd voor P1) niet mag worden gestort.

De Commissie adviseerde in een aanvulling voor stortlocatie P3 aan te geven wat de effecten zijn van vertroebeling voor zichtjagende vogels en indien nodig maatregelen uit te werken.

¹⁰ Monitoring baggerverspreiding Eemshaven: Data-analyse vaste en langdurige meetopstelling, Fase 3: baggerperiode november 2011 – februari 2012. Deltares, oktober 2012.

Statistische analyse van zwevend-stofgehalte door verspreiding baggerspecie Eemshaven. Deltares, 2013.

Gevoeligheidsanalyse effecten baggerspecieverspreiding (concept memo). Arcadis, 8 november 2013.

¹¹ Ook in zienswijze 40 (Waddenvereniging e.a.) wordt hierop ingegaan.

Aanvulling

Rijkswaterstaat geeft in de aanvulling aan dat op locatie P3 tijdens de broedperiode van op zee foeragerende vogels verspreiding van baggerspecie door onderwatersuppletie zal plaatsvinden. Vervolgens gaat de aanvulling in op de reikwijdte van de foerageergebieden van verschillende vogelsoorten. Op basis daarvan kan worden geconcludeerd dat sterns¹², de minste uitwijkmogelijkheden hebben en dat zij in theorie hinder kunnen ondervinden van vertroebeling op locatie P3 tijdens het broedseizoen in de maanden mei, juni en juli. De vissoorten in dit gebied zijn aangepast aan de dynamische omstandigheden van de zee, waardoor de voedselbeschikbaarheid niet zal veranderen.

Op basis van de bovenstaande redenering concludeert de aanvulling dat is uit te sluiten dat vertroebeling op P3 leidt tot een verslechtering of significante verstoring van broedvogels.

De Commissie vindt dat op basis van de informatie uit het MER en de aanvulling niet de conclusie kan worden getrokken dat verslechtering of significante verstoring van sternkolonies, en daarmee aantasting van de natuurlijke kenmerken van Noordzeekustzone en Waddenzee is uit te sluiten. Deze soorten bevinden zich (ver) onder de instandhoudingsstelling terwijl Visdief en Noordse stern verder afnemen. De ongunstige voedselbeschikbaarheid (incl. -bereikbaarheid van vis) wordt daarbij, mede door vertroebeling, als knelpunt beschouwd.

De tijdelijkheid van de ingreep en de verwijzing naar voldoende ongestoord water acht de Commissie geen argumenten om aantasting van de natuurlijke kenmerken van de twee genoemde Natura 2000-gebieden uit te sluiten, nu elke verslechtering het halen van de instandhoudingsdoelstelling verder buiten bereik kan brengen.

De Commissie adviseert daarom bij het Tracébesluit rekening te houden met de periode van verspreiding op locatie P3. Zij merkt daarbij op dat door het niet verspreiden in de maanden mei, juni en juli (zoals ook opgenomen voor locatie P1) effecten op broedvogels kunnen worden uitgesloten.

3. Aandachtspunten voor de besluitvorming

De Commissie hoopt met onderstaande aanbevelingen een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de vervolgbesluitvorming over de wijze waarop met baggerspecie in de Waddenzee en het Eems-Dollard estuarium wordt omgegaan en ten behoeve van de onderbouwing van de luchtkwaliteit op Borkum.

3.1 Onderhoud vaargeul

Het MER vermeldt dat het onderhoud voor het in standhouden van de verdiepte vaargeul betekent dat de jaarlijkse hoeveelheid onderhoudsspecie toeneemt van circa 0,55 miljoen m³ tot 1,5 miljoen m³. Het betreft voornamelijk zandig materiaal. Hiervoor wordt een andere verspreidingsstrategie gehanteerd dan voor het materiaal dat bij de aanleg vrijkomt. De

¹² Het gaat om broedkolonies van vier soorten (Grote Stern, Visdief, Noordse Stern, Dwergstern) die deel uit maken van de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebied Waddenzee en de Dwergstern ook van Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Commissie constateert dat de toename van de jaarlijkse hoeveelheid onderhoudsspecie substantieel is ten opzichte van de hoeveelheid bij aanleg (6,5 miljoen m³). De toename is ook substantieel ten opzichte van de hoeveelheid baggerspecie van jaarlijks onderhoud aan vaarwegen en havens in het hele Eems-Dollard gebied. Het gaat hier namelijk om 10 miljoen m³ grotendeels slibhoudend materiaal.

De Commissie merkt op dat het beleid met betrekking tot de verspreiding van baggerspecie is gericht op de Waddenzee als geheel en niet op de gebiedsspecifieke kenmerken van het Eems-Dollard gebied. Het is daarom de vraag of het beleid voor de verspreiding van slibhoudend baggerspecie in de Waddenzee niet vraagt om een gebiedsspecifieke uitwerking voor het Eems-Dollard Estuarium. Het gebied kent namelijk een andere dynamiek. Het onttrekken van sediment uit het Eems-Dollard systeem, in het bijzonder slib, kan leiden tot de hernieuwde invang en (semipermanente) opslag van slib en daarmee bijdragen aan een vermindering van de troebelheid van het water.

- De Commissie adviseert het bevoegd gezag om de vertroebeling van het Eems-Dollard estuarium in relatie tot de verspreiding van onderhoudsbaggerspecie in dit gebied te monitoren. Informatie hieruit kan worden gebruikt om gebiedsgericht beleid te ontwikkelen voor specifiek het Eems-Dollard gebied.¹³ Dit kan mogelijk consequenties hebben voor de verspreidingsstrategie van de baggerspecie die bij onderhoudswerkzaamheden in dit gebied vrijkomt.
- De Commissie adviseert tevens om in de onderhoudsfase gedurende enkele jaren de vertroebeling ten gevolge van verspreiding van onderhoudsbaggerspecie te monitoren en om de informatie hieruit te gebruiken ter bevestiging van de voorgestelde verspreidingsstrategie voor de onderhoudsspecie voor het in stand houden van de verdiepte vaargeul.

3.2 Luchtkwaliteit Borkum

Het MER concludeert dat op basis van de beperkte toename¹⁴ van de PM_{2,5}-concentratie de in Duitsland geldende grenswaarde voor kuuroorden van 15 µg/m³ op het eiland Borkum niet zal worden overschreden.

De Commissie constateert echter dat op grond van de informatie uit het MER en achtergrondrapporten deze conclusie niet is te toetsen. Informatie over de achtergrondconcentratie op Borkum voor PM_{2,5} ontbreekt en de status van de gehanteerde grenswaarde voor het kuuroord wordt niet nader onderbouwd.

De Commissie constateert echter dat gezien de geringe concentratietoename en de te verwachten achtergrondconcentraties op Borkum de conclusie zeer waarschijnlijk is.

De achtergrondconcentratie voor de Osfries Inseln wordt niet gemeten, maar ter hoogte van de op relatief korte afstand gelegen Jadebusen bedraagt de achtergrondconcentratie PM_{2,5} 10

¹³ Zie paragraaf 2.2.2. voor de uitleg over het PKB-beleid Waddenzee en de verschillen tussen het systeem van de Waddenzee en het Eems-Dollard estuarium.

¹⁴ In het MER wordt gesproken over een toename van 0,0019 PM_{2,5} µg/m³ de Commissie heeft begrepen dat hier sprake is van een redactiefout en dat sprake is van een toename van 0,019 PM_{2,5} µg/m³.

$\mu\text{g}/\text{m}^3$ jaargemiddeld (2013). Op basis hiervan is een overschrijding van de wettelijke grenswaarde van $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$ jaargemiddeld in 2015 niet te verwachten.

- De Commissie adviseert bij het Tracébesluit de conclusie dat de $\text{PM}_{2,5}$ grenswaarde op Borkum niet wordt overschreden nader te onderbouwen door in te gaan op de achtergrondconcentratie op Borkum en de te hanteren grenswaarde.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: Rijkswaterstaat Noord-Nederland

Bevoegd gezag: Minister van Infrastructuur en Milieu

Besluit: Tracébesluit

Categorie Besluit m.e.r.: n.v.t.

Activiteit: Verruiming van de vaargeul Eemshaven-Noordzee

Bijzonderheden:

Het Tracébesluit is in 2011 door de Raad van State vernietigd. Het ministerie van IenM bereidt een nieuw Tracébesluit voor en heeft daartoe het MER uit 2009 geactualiseerd.

Procedurele gegevens:

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 6 november 2006

aankondiging start procedure in de Staatscourant: 31 oktober 2006

ter inzage legging startnotitie: 1 november t/m 12 december 2006

richtlijnenadvies uitgebracht: 29 december 2006

richtlijnen vastgesteld: 2 januari 2007

aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 19 juni 2009

kennisgeving MER in de Staatscourant: 24 juni 2009

ter inzage legging MER: 25 juni t/m 5 augustus 2009

toetsingsadvies uitgebracht: 4 november 2009

aanvraag advies over de geactualiseerde startnotitie: 26 maart 2013

ter inzage legging van de geactualiseerde startnotitie heeft niet plaats gevonden

richtlijnenadvies over de geactualiseerde startnotitie uitgebracht: 27 mei 2013

kennisgeving geactualiseerd MER in de Staatscourant van 29 januari 2014

ter inzage legging geactualiseerd MER: 30 januari t/m 12 maart 2014

aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 11 maart 2014

voorlopig toetsingsadvies over het geactualiseerde MER uitgebracht: 17 april 2014

aanvulling op het MER ontvangen: 20 juni 2014

toetsingsadvies uitgebracht: 24 juli 2014

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

prof.dr. P.L. de Boer

ir. J.H.J. van der Gun

prof.ir. H. Ligteringen

drs. R. Meeuwssen (secretaris)

drs. L.H.J. Verheijen (voorzitter)

ing. R.L. Vogel

ir. P.P.A. van Vugt

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in het besluit. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer, en van eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, vóór het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Ontwerp-Tracébesluit Verruiming Vaarweg Eemshaven Noordzee 2013 (16 december 2013)
- Milieueffectrapport Verruiming Vaarweg Eemshaven Noordzee 2013 (inclusief bijlagen) (9 december 2013)
- Bijlagenbundel bij Milieueffectrapport (3 december 2013)
- Passende Beoordeling Verruiming Vaarweg Eemshaven Noordzee 2013 (inclusief bijlagen) (3 december 2013)
- Analyse scheepvaartontwikkelingen en actualisatie scheepvaartprognoses voor de vaarweg Eemshaven – Noordzee (23 november 2012)
- Memo Gevoeligheidsanalyse effecten baggerspecieverspreiding (concept) 8 november 2013
- Notitie specieverspreiding Eemshaven (5 november 2013)
- Nautische veiligheid Eems zonder en met verruiming vaarweg Eemshaven–Noordzee (18 november 2013)
- Aanvulling op het milieueffectrapport Verruiming Vaarweg Eemshaven–Noordzee (15 mei 2014)
- Monitoring baggerspecieverspreiding Eemshaven: Data-analyse vaste en langdurige meetopstelling, fase : baggerperiode november 2011 – februari 2012 (okot 2012)
- Statistische analyse van zwevend-stofgehalte door verspreiding baggerspecie Eemshaven (2013)
- Gevoeligheidsanalyse effecten baggerspecieverspreiding (concept) (8 november 2013)
- Notitie specieverspreiding Eemshaven (5 november 2013)
- Potentiële natuurmaatregelen Schiermonnikoog (8 mei 2014)

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 20 maart 2014 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Toetsingsadvies over het geactualiseerde milieueffectrapport
Verruiming vaargeul Eemshaven – Noordzee en de aanvulling daarop

ISBN: 978-90-421-3941-1



Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

